

DOI: 10.18372/2307-9061.76.20537

УДК 343.1(045)

Л. В. Сорока,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6979-6049>

ПРАВОВА КОЛІЗІЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ХТО ВІДПОВІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ?

Науково-дослідний інститут публічного права
вулиця Георгія Кірпи, 2а, 03035, Київ, Україна
E-mail: lsoroka_kw@ukr.net

Метою статті є всебічне дослідження актуальних питань функціонування органів публічної влади в умовах воєнного стану в Україні, зосереджуючи увагу на правовому аналізі перевищення органами влади своїх повноважень. **Методи дослідження:** документального аналізу і синтезу, пізнавально-аналітичний, а також систематизації та узагальнень. **Результати** дослідження показали, що введення особливого правового режиму під час збройного конфлікту об'єктивно потребує тимчасового розширення повноважень органів державної влади задля ефективного реагування на загрози національній безпеці, підтримання громадського порядку та забезпечення обороноздатності. Проте саме це розширення створює підвищені ризики перевищення меж дозволеного втручання в права громадян, маніпуляцій нормою «воєнної необхідності» та виникнення правового нігілізму. Аналізуючи положення чинного законодавства, можна зробити однозначний висновок: територіальні центри комплектування та соціальної підтримки не мають повноважень на самостійне затримання осіб, навіть у випадках ухилення від мобілізаційного обов'язку. Їхні функції обмежуються організаційними та контрольними заходами у сфері військового обліку, мобілізації та соціальної підтримки. **Обговорення:** в умовах воєнного стану важливо дотримуватися балансу між потребами національної безпеки та гарантіями прав і свобод громадян, які продовжують діяти навіть у надзвичайних обставинах. Законність дій органів публічної влади залишається визначальним критерієм у правовій державі, і відхилення від цього принципу призводить до втрати довіри суспільства та зростання правового нігілізму.

Ключові слова: воєнний стан; перевищення органами влади своїх повноважень; кримінально-процесуальне затримання; адміністративне затримання; органи публічної влади; компетенція; правовий режим; контроль; верховенство права; правозахист.

Постановка проблеми та її актуальність. У період дії воєнного стану суб'єкти владних повноважень отримують розширені повноваження для забезпечення безпеки, публічного порядку та обороноздатності держави. Водночас такі обставини створюють підвищені ризики перевищення органами влади своїх повноважень та порушення прав і свобод громадян. Особливої уваги потребує ситуація, коли обмеження прав виправдовується «воєнною необхідністю», хоча

на практиці має ознаки перевищення повноваженнями.

Також необхідно зауважити, що відсутність чітких та ефективних механізмів превенції й контролю за такими діями не лише підриває авторитет органів публічної влади, а й ставить під загрозу верховенство права як основоположний принцип демократичної правової держави. Саме тому правовий аналіз перевищення органами влади своїх повноважень під час війни є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє:

чітко розмежувати межі допустимого адміністративного втручання; виявити найбільш вразливі ділянки адміністративної практики; сформулювати пропозиції щодо посилення правових гарантій для громадян, навіть у критичних умовах; створити правову культуру відповідальності й підзвітності в державному управлінні.

Окремої уваги потребують питання відновлення довіри до правової системи, формування механізмів прозорості та притягнення до відповідальності тих посадових осіб, які, користуючись надзвичайною ситуацією, допускають свавілля або перевищення влади.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. З початком повномасштабного вторгнення та введення правового режиму воєнного стану, багато вчених досліджувало проблему обмеження прав і свобод громадян України. Наприклад, Д. Гриньо, досліджуючи наукові підходи до розуміння генези та змісту поняття «обмеження прав і основоположних свобод людини в умовах воєнного стану» в Україні та наявних проблем у законодавстві та правозастосуванні, прийшов до висновку, що «має принциповий характер, питання, що розуміти під поняттям «обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану», й до яких меж влада вправі обмежувати права громадян» [4, с. 48]. Ми згодні з автором, що дійсно відповідь на таке питання має велике значення. В контексті зазначеного, необхідно відмітити, що на сьогодні, значно менш дослідженим залишається питання перевищення органами влади своїх повноважень в умовах дії особливого правового режиму, коли державні органи отримують розширені можливості для прийняття рішень, що безпосередньо впливають на життя, безпеку та добробут людей.

Метою цього дослідження є аналіз правових колізій під час воєнного стану та визначення суб'єктів, що діють з перевищенням наданих їм повноважень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто розуміти, що повноваження органів публічної влади під час воєнного стану розширюються закономірно. Знову ж таки, це зумовлено потребою забезпечити обороноздатність

держави, оперативно реагувати на загрози та підтримувати публічний порядок. Проте розширення повноважень без належного контролю створює середовище для зловживань, особливо в ситуаціях, коли законодавство передбачає широкі межі дискреції для органів влади або коли громадяни обмежені у доступі до судового захисту, засобів масової інформації та механізмів громадського впливу.

Крім того, психологічна втома, страх, нестабільність, деперсоналізація та відчуття безкарності, які супроводжують війну, можуть підштовхувати окремих посадових осіб до перевищення повноважень, виправдовуючи свої дії «воєнною доцільністю». Саме у таких випадках виникає тонка межа між законним адміністративним втручанням і зловживанням владою, що може мати суттєві правові наслідки, включаючи порушення конституційних гарантій.

Необхідно відмітити, що будь-який режим – це завжди про особливий контроль, а тим більше під час війни. У законодавстві України використовується термін «особливий правовий режим». Даний термін застосовують, коли йде мова про воєнний та надзвичайний стани, зони надзвичайної екологічної ситуації, режим особливої економічної зони, режим антитерористичної операції та ін. [3, с. 105]. Основною особливістю такого режиму є те, що він як інструмент правового регулювання, дозволяє державі вирішувати неординарні завдання, які не можливо вирішити за звичайних умов [15, с. 80]. Для вирішення таких завдань органи публічної влади тимчасово наділяються повноваженнями, які б у звичайних умовах вважалися надмірними, обмежуваними або навіть такими, що порушують принципи правової держави та фундаментальні права і свободи людини. Такий тимчасовий перерозподіл владних інструментів передбачає високий рівень відповідальності та контролю, адже за відсутності належних механізмів стримування і протидії може призвести до зловживань, авторитарних практик або дискримінації окремих груп населення.

Приміром, можна вести мову про діяльність військових адміністрацій, які згідно з Указом Президента України та Законом «Про правовий режим воєнного стану», отримують широкі по-

вноваження щодо управління територіями, включно з: обмеженням пересування громадян (запровадження комендантської години, заборона на в'їзд/виїзд з населених пунктів); припиненням діяльності підприємств, установ і організацій, які, на думку адміністрації, можуть загрожувати безпеці або не сприяють обороноздатності; вилученням майна приватних осіб та юридичних осіб для потреб оборони; обмеженням свободи зібрань, свободи слова та діяльності ЗМІ [10]. Щодо останнього обмеження необхідно зазначити, що у 2023-му та на початку 2024 року доступ журналістів до Верховної Ради для незалежного висвітлення її діяльності залишався проблемним питанням. Втім у травні 2024 року доступ журналістів до приміщень Парламенту відновлено (за дотримання низки умов) [12]. Хоча варто зазначити, що після набрання чинності Закону України «Про медіа» спостерігається позитивна тенденція щодо оприлюднення обґрунтування внесення особи до Переліку осіб, які створюють загрозу національній безпеці України [13].

Цей приклад демонструє, як за умов надзвичайної ситуації органи влади отримують широкі повноваження, реалізація яких потребує прозорих процедур, належного обґрунтування і ефективного судового або адміністративного контролю, аби не допустити зловживань чи порушень прав людини.

Якщо вести мову про повноваження, то досі немає єдиної думки серед науковців з приводу того, чи вони є частиною компетенції, чи навпаки, – компетенція є частиною повноважень.

Одні дослідники (наприклад, В. Бевзенко) вважають, що компетенція – це ширше поняття, що включає в себе як права, так і обов'язки, а також відповідальність суб'єкта владних повноважень. У цьому розумінні повноваження – це конкретизовані дії, які суб'єкт має право або обов'язок виконувати в межах своєї компетенції.

Інші науковці (зокрема, О. Бандурка та Л. Юзькова) дотримуються думки, що компетенція, навпаки, є елементом повноважень, підкреслюючи функціональну сторону діяльності публічної влади, де повноваження охоплюють не лише обсяг компетенції, а й механізми ре-

алізації – процедури, ресурси, управлінські важелі.

Відсутність чіткої концептуальної єдності в цьому питанні ускладнює розмежування меж правової дискреції, визначення відповідальності за її перевищення, а також контроль з боку судових органів за законністю рішень, ухвалених у межах таких повноважень, особливо в умовах дії особливих правових режимів.

Дійсно, компетенція та повноваження – це два тісно пов'язані, але не тотожні поняття у публічному управлінні та праві, зокрема в адміністративному.

Компетенція – це сукупність завдань, функцій, прав і обов'язків, що визначають межі діяльності органу чи посадової особи. Іншими словами, компетенція – це «що має робити» орган влади. Наприклад, до компетенції військових адміністрацій належать питання щодо «цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури» [10].

Своєю чергою, повноваження – це конкретні юридично закріплені права та обов'язки, які надають можливість реалізовувати компетенцію. Тобто, повноваження – це «як і що конкретно робити» у межах компетенції. Наприклад, військові адміністрації мають повноваження видавати накази, запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світлового та інших видів маскуванню [10]. Але при цьому зазначені адміністрації не повинні виходити за межі своєї компетенції – цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури на період дії особливого стану.

Отже, компетенція – це рамки, а повноваження – інструменти в межах таких рамок. Тому у правозастосуванні важливо розрізняти ці поняття, адже перевищення повноважень або вихід за межі компетенції органу публічної влади може призвести до порушення закону та прав громадян.

Із запровадженням правового режиму воєнного стану в Україні значно розширився перелік

посадових осіб, які отримали надзвичайні повноваження. Однак у сфері юридичної відповідальності виникла серйозна колізія: не всі особи, які здійснюють владні функції, підпадають під норми чинного законодавства щодо перевищення повноважень.

Відповідно до Кримінального кодексу України, стаття 365 передбачає відповідальність за перевищення влади або службових повноважень лише працівником правоохоронного органу [7]. Це вузьке формулювання означає, що чиновники місцевої влади чи цивільні представники мобілізаційних структур не можуть бути притягнуті до відповідальності за цією статтею, навіть якщо їхні дії мають очевидні ознаки зловживання владою.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення ситуація дещо інша: стаття 172-14 визначає відповідальність за перевищення повноважень військовою службовою особою [5]. Але й тут суб'єкт є чітко окресленим – інші посадовці, зокрема цивільні, не охоплюються цією нормою.

Зауважимо, що останнім часом в засобах масової інформації відбувається жвава дискусія щодо повноважень працівників територіальних центрів комплектування (ТЦК) та соціальної підтримки (СП) у питаннях затримання чоловіків. Розберемо їх компетенцію та повноваження.

Відповідно до «Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 154, ТЦК та СП мають компетенцію у сфері виконання законодавства щодо військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації [9]. Щодо повноважень, то у вказаному Положенні у пунктах 9-11 їх налічується понад 80 – це дуже широкі повноваження починаючи від «здійснення (у період проведення мобілізації (крім цільової) заходів з перевірки військово-облікових документів громадян чоловічої статі віком від 18 до 60 років» до «проведення моніторингу суспільно-політичної обстановки на відповідній території та налагодження цивільно-військових відносин». Однак у цьому та в інших нормативно-

правових актах немає жодної норми, яка б наділяла цих працівників повноваженнями щодо затримання чоловіків з будь-якою метою.

Стаття 3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [6]. За загальним правилом, відповідно до частини 1 статті 207 Кримінального процесуального кодексу України (КПК), ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом [8]. Однак частина 2 статті 207 КПК містить виняток, відповідно до якого кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у статтях 482 і 482-2 цього Кодексу: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні [8]. Крім того, відповідно до частини 3 статті 207 КПК, кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому частиною другою цієї статті, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення [8]. У статті 208 КПК закріплено порядок затримання особи уповноваженою службовою особою. Відповідно до частини 1 цієї статті уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках, якщо особа, підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, то лише за наступних підстав: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення, 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин, 3) якщо є

обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України; 4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255-1, 255-2 Кримінального кодексу України, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу [8]. У випадках, якщо особа підозрюється у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує (частина 2 статті 208 КПК) [2; 8].

Крім кримінально-процесуального законодавства є адміністративне, на підставі якого уповноважені на те органи мають право здійснювати адміністративне затримання. Перелік цих органів зазначено у статті 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Але адміністративне затримання особи проводиться стосовно особи, яка вчинила адміністративне правопорушення [5].

Як приклад, адміністративне затримання проводиться Національною поліцією при порушенні призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку, порушенні законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію. За зверненням ТЦК та СП органи та підрозділи, що входять до системи поліції, здійснюють адміністративне затримання та доставлення призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення [1].

Безпідставно затримувати чоловіків не можуть не тільки працівники ТЦК та СП, а й будь-які інші представники органів влади, якщо це не затримання під час виявлення кримінального чи адміністративного правопорушення. Навіть у випадку відмови від повістки працівники ТЦК та СП не мають повноважень на затримання особи [11].

До таких висновків приходять і судові органи. Так, наприклад, працівник ТЦК був оштрафований на 17000 гривень за перевищення меж службових повноважень за обмеження свободи пересування чоловіка (Верховинський районний суд Івано-Франківської області № 938/828/24 від 14.08.2024 р.) [14].

Крім зазначеного випадку, упродовж 2023–2024 років було зафіксовано низку інцидентів за участі працівників ТЦК, які силоміць затримували чоловіків на вулицях, змушували їх проходити медкомісію або погрожували мобілізацією без належних підстав. Ці дії викликали резонанс у суспільстві, однак у більшості випадків не мали кримінально-правових наслідків, у крайньому випадку притягалися до адміністративної відповідальності. Але за перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень існує кримінальна відповідальність за статтею 426-1 ККУ. Якщо ж вести мову про цивільних осіб, то аналогічна діяльність не вважається суспільно-небезпечною.

Отже, відповідно до чинного законодавства повноваженнями щодо затримання особи наділені:

- уповноважені службові особи, які діють у межах кримінального процесуального законодавства (наприклад, слідчі, прокурори, співробітники Національного антикорупційного бюро тощо), у передбачених законом випадках;
- органи Національної поліції та інші спеціально визначені органи, що мають право здійснювати адміністративне затримання відповідно до статті 262 КУпАП;
- будь-яка особа (неуповноважена), але лише у випадках, визначених частиною другою статті 207 КПК, з обов'язковим подальшим повідомленням або передачею затриманого уповноваженим органам.

Таким чином, аналізуючи положення чинного законодавства, можна зробити однозначний висновок: ТЦК та СП не мають повноважень на самостійне затримання осіб, навіть у випадках ухилення від мобілізаційного обов'язку. Їхні функції обмежуються організаційними та контрольними заходами у сфері військового обліку, мобілізації та соціальної підтримки.

Висновки. Для подолання колізій у законодавстві необхідно, на нашу думку:

- розширити коло суб'єктів статті 365 ККУ, включивши до нього інших посадових осіб, які виконують владні функції;

- як обтяжуючу обставину визначити перевищення повноважень будь-якою службовою особою під час особливого періоду або надзвичайного стану.

І насамкінець, в умовах воєнного стану важливо дотримуватися балансу між потребами національної безпеки та гарантіями прав і свобод громадян, які продовжують діяти навіть у надзвичайних обставинах. Законність дій органів публічної влади залишається визначальним критерієм у правовій державі, і відхилення від цього принципу призводить до втрати довіри суспільства та зростання правового нігілізму.

Література

1. Адміністративне затримання ТЦК та СП за порушення правил військового обліку. Що потрібно знати. Координаційний центр з надання правничої допомоги, 2024. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/administratyvne-zatrymannya-tczk-ta-sp-za-porushennya-pravyl-vijskovogo-obliku-shho-potribno-znaty/>

2. Вилцан А.О., Ковальчук Д.Р., Кундій А.Ю. Окремі аспекти затримання особи в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 550-554. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/131>

3. Гончарук С.Т. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Аван-пост, 2000. 200 с.

4. Гриньо Д.Д. Обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2.

С. 45-48. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.08>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text>

6. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

9. Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки: постанова Кабінету Міністрів України від 23 лют. 2022 р. № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-%D0%BF#n9>

10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

11. Свавілья співробітників ТЦК: на чісму боці судова практика? *Femida.ua*. 2024. URL: <https://femida.ua/news/svavillya-spivrobotnykiv-tczk-na-chyyemu-boczi-sudova-praktyka/>

12. Спікер Українського Парламенту Руслан Стефанчук підписав Розпорядження про допуск журналістів до Верховної Ради України в умовах дії воєнного стану. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/249274.html>.

13. Тінювий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році. *Право-Justice*. 2023. URL: https://uba.ua/documents/1PR/PR%20%26%20Communications%202023/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_09_09_2024_fin.pdf

14. Трофіменко І. Працівник ТЦК був оштрафований на 17000 гривень за перевищення меж службових повноважень за обмеження свободи пересування чоловіка (Верховинський

районний суд Івано-Франківської області № 938/828/24 від 14 серп. 2024 р.). *Протокол*. 2024. URL: [https://protocol.ua/ua/pratsivnik_ttsk_buv_oshtrafo_vaniy_na_17000_griven_za_perevishchennya_meg_slugbovih_povnovagen_za_obmegennya_svobodi_peresuvannya_cholovika_\(verhovinskiy_rayonniy_sud_ivano_frankivskoi_oblasti_938_828_24_vid_14_08_2024_r_\)/](https://protocol.ua/ua/pratsivnik_ttsk_buv_oshtrafo_vaniy_na_17000_griven_za_perevishchennya_meg_slugbovih_povnovagen_za_obmegennya_svobodi_peresuvannya_cholovika_(verhovinskiy_rayonniy_sud_ivano_frankivskoi_oblasti_938_828_24_vid_14_08_2024_r_)/)

15. Цицюра В.І. Поняття та загальна характеристика особливих правових режимів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 4. С. 76-81. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.73.19426>

References

1. Administratyvne zatrymannya TTSK ta SP za porushennya pravyl viyskovoho obliku. Shcho potribno znaty. Koordynatsiynyy tsentr z nadannya pravnychoyi dopomohy, 2024. URL: <https://legaid.gov.ua/publikatsiyi/administratyvne-zatrymannya-tczk-ta-sp-za-porushennya-pravyl-vijskovogo-obliku-shho-potribno-znaty/>

2. Vyltsan A.O., Kovalchuk D.R., Kundiy A.Yu. Okremi aspekty zatrymannya osoby v umovakh voyennoho stanu. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. 2023. № 4. S. 550-554. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/131>

3. Honcharuk S.T. Administratyvne pravo Ukrainy: navch. posib. Kyiv: Avan-post, 2000. 200 s.

4. Hryno D.D. Obmezheniya prav i svobod lyudyny v umovakh voyennoho stanu v Ukraini. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2023. № 2. S. 45-48. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.08>

5. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya vid 07 hrud. 1984 r. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/conv#Text>

6. Konstytutsiya Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Kryminalnyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05 kvit. 2001 r. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

8. Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrainy vid 13 kvit. 2012 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

9. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro terytorialni tsentry komplektuvannya ta sotsialnoyi pidtrymky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lyut. 2022 r. № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-%D0%BF#n9>

10. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12 trav. 2015 r. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

11. Svavillya spivrobitnykiv TTSK: na chyyemu botsi sudova praktyka? *Femida.ua*. 2024. URL: <https://femida.ua/news/svavillya-spivrobitnykiv-tczk-na-chyyemu-boczi-sudova-praktyka/>

12. Spiker Ukrainyskoho Parlamentu Ruslan Stefanchuk pidpysav Rozporyadzhennya pro dopusk zhurnalistiv do Verkhovnoyi Rady Ukrainy v umovakh diyi voyennoho stanu. Verkhovna Rada Ukrainy. 2024. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/249274.htm>

13. Tinovyy zvit do rozdil 23 «Pravosuddya ta fundamentalni prava» Zvitu Yevropeyskoyi komisiyi shchodo Ukrainy u 2023 rotsi. *Pravo-Justice*. 2023. URL: https://uba.ua/documents/1PR/PR%20%26%20Communications%202023/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_09_09_2024_fin.pdf

14. Trofimenko I. Pratsivnyk TTSK buv oshtrafovaniy na 17000 hryven za perevishchennya mezh sluzhbovykh povnovazhen za obmezheniya svobody peresuvannya cholovika (Verkhovynskyy rayonnyy sud Ivano-Frankivskoyi oblasti № 938/828/24 vid 14 serp. 2024 r.). *Protokol*. 2024. URL: [https://protocol.ua/ua/pratsivnik_ttsk_buv_oshtrafovaniy_na_17000_griven_za_perevishchennya_meg_slugbovih_povnovagen_za_obmegennya_svobodi_peresuvannya_cholovika_\(verhovinskiy_rayonniy_sud_ivano_frankivskoi_oblasti_938_828_24_vid_14_08_2024_r_\)/](https://protocol.ua/ua/pratsivnik_ttsk_buv_oshtrafovaniy_na_17000_griven_za_perevishchennya_meg_slugbovih_povnovagen_za_obmegennya_svobodi_peresuvannya_cholovika_(verhovinskiy_rayonniy_sud_ivano_frankivskoi_oblasti_938_828_24_vid_14_08_2024_r_)/)

15. Tsytsyura V.I. Ponyattya ta zahalna kharakterystyka osoblyvykh pravovykh rezhymiv v Ukraini. *Aktualni problemy vitchyznyanoyi yurysprudentsiyi*. 2024. № 4. S. 76-81. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.73.19426>

LEGAL CONFLICT DURING MARTIAL STATE: WHO IS RESPONSIBLE FOR EXCESS OF POWER?

Research Institute of Public Law
Georgiy Kirpy Street, 2a, 03035, Kyiv, Ukraine
E-mail: lsoroka_kw@ukr.net

*The purpose of the article is a comprehensive study of current issues concerning the functioning of public authorities under martial law in Ukraine, focusing on the legal analysis of the authorities exceeding their powers. **Research methods** include document analysis and synthesis, cognitive-analytical methods, as well as systematization and generalization. **The research results** showed that the introduction of a special legal regime during an armed conflict objectively requires a temporary expansion of the powers of state authorities to effectively respond to threats to national security, maintain public order, and ensure defense capability. However, this very expansion creates increased risks of exceeding the permissible limits of interference in citizens' rights, manipulation of the notion of 'military necessity,' and the emergence of legal nihilism. Analyzing the provisions of current legislation, one can draw an unequivocal conclusion: territorial recruitment and social support centers do not have the authority to independently detain individuals, even in cases of evasion of mobilization obligations. Their functions are limited to organizational and supervisory measures in the areas of military registration, mobilization, and social support. **Discussion:** in a state of war, it is important to maintain a balance between the needs of national security and the guarantees of citizens' rights and freedoms, which continue to apply even in extraordinary circumstances. The legality of the actions of public authorities remains a defining criterion in a rule-of-law state, and deviation from this principle leads to a loss of public trust and an increase in legal nihilism.*

Key words: martial law; abuse of power by authorities; criminal procedural detention; administrative detention; public authorities; competence; legal regime; control; rule of law; human rights protection.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2025